

Witold Sobczak

CHORWACKA USTAWA O PRAWIE AUTORSKIM

Chorwacja, podobnie jak Polska, w momencie zgłoszenia chęci przystąpienia do struktur Wspólnot Europejskich musiała dostosować przepisy prawne w zakresie ochrony własności intelektualnej do europejskich standardów. Wynikiem tych dążeń jest między innymi chorwacka ustawa o prawie autorskim¹.

Podstawową i fundamentalną kwestią, którą trzeba rozstrzygnąć przy okazji omawiania praw autorskich, jest problem określenia podmiotu i przedmiotu tego prawa. Problem zdefiniowania terminu „autor” i „dzieło autorskie”. Ustawodawca chorwacki dokonuje tego już w drugim rozdziale omawianej ustawy. W myśl art. 3, za dzieła autorskie uważane są wytwory z obszaru literatury, nauki, sztuki i innych dziedzin twórczości bez względu na rodzaj, sposób i kształt wyrażenia². Zaznaczyć należy, że ochronie podlegają również zbiory dzieł autorskich, informacji lub innych materiałów, które dzięki wyborowi lub rozkładowi materiału tworzą odrębną całość. Podobnie sytuacja wygląda w wypadku dzieł autorskich

¹ Tekst jednolity ustawy o prawie autorskim opublikowany jest w „Narodne Novine” 1999, nr 9, z. 1, na podstawie art. 67 ustawy o zmianach i uzupełnieniach ustawy o prawie autorskim, opublikowanej w „Narodne Novine” 1993, nr 58, którą Komisja Ustawodawcza Izby Reprezentantów Chorwackiego Saboru Państwowego uchwaliła na posiedzeniu 20 października 1998 r. Jednolity tekst ustawy o prawie autorskim obejmuje ustawę o prawie autorskim, opublikowaną w „Narodne Novine” 1991, nr 53, i jej zmiany i uzupełnienia, opublikowane w „Narodne Novine” 1993, nr 53, w których wyznaczono czas wejścia w życie niniejszych przepisów. Redakcyjny, oczyszczony tekst ustawy o prawie autorskim, który stał się podstawą pracy, został zredagowany na podstawie ustawy o zmianach i uzupełnieniach ustawy o prawie autorskim, opublikowanej w „Narodne Novine” 1999, nr 127 (29 listopada), zawiera także wszystkie zmiany i uzupełnienia, jak i poprawkę redakcyjną zawartą w tym akcie prawnym.

² Zgodnie z treścią tego samego art. 3, za dzieło autorskie uważa się zwłaszcza każdego rodzaju dzieła pisane, włączając także programy komputerowe; dzieła mówione (odczyty, przemowy i inne dzieła o tym charakterze); dzieła dramatyczne i dramatyczno-muzyczne; dzieła choreograficzne i pantomimiczne, których przedstawienia stworzono w formie pisemnej lub w jakiś inny sposób, także dzieła pochodzące z folkloru; dzieła muzyczne z tekstem i bez tekstu; dzieła kinematograficzne i dzieła powstałe w sposób podobny do twórczości kinematograficznej; dzieła z obszaru malarstwa, rzeźby, architektury i grafiki bez względu na materiał, z jakiego są wykonane, także pozostałe dzieła sztuk plastycznych; dzieła wszystkich gałęzi sztuk stosowanych i przemysłowego kształtowania; dzieła fotograficzne i dzieła powstałe w sposób podobny do twórczości fotograficznej; dzieła kartograficzne (mapy geograficzne, mapy topograficzne itp.); plany, szkice i dzieła plastyczne, które odnoszą się do geografii, topografii, architektury lub innych naukowych lub artystycznych obszarów.

zmienionych w jakikolwiek inny sposób (przekłady, dostosowania, muzyczne przeróbki)³. Przedmiotem ochrony prawa autorskiego jest również tytuł dzieła autorskiego. Chorwaci wydzielili jednak specjalną kategorię dzieł autorskich, tak zwane narodowe wytwory literackie i artystyczne, których wykorzystanie w celu obróbki literackiej lub naukowej jest dozwolone bez względu na prawa autorskie.

Podmiotem prawa autorskiego jest natomiast autor czyli, zgodnie z art. 8 ustawy, ten, kto dzieło stworzył. Za autora uważa się osobę, której imieniem i nazwiskiem lub pseudonimem oznaczone jest dzieło, dopóki nie udowodni się, że jest inaczej. Analogicznie do tego twierdzenia, za autora zbioru dzieł autorskich uważa się osobę, która taki zbiór przygotowała, a za autora przekładu, dostosowania czy muzycznej obróbki osobę, która to dzieło przełożyła, dostosowała lub obrobiła muzycznie⁴. Ustawodawca stara się również określić sposób postępowania w przypadkach szczególnych. Tak więc, jeżeli dzieło autorskie zostało stworzone przy współpracy dwóch lub więcej osób i tworzy ono niepodzielną całość, wszystkim współpracownikom tworzącym to dzieło przypada niepodzielne prawo autorskie, przy czym udział poszczególnych współautorów określa się proporcjonalnie według rzeczywistego wkładu każdego z nich. W przypadku gdy dzieło autorskie stworzone przy współpracy dwóch lub więcej osób nie tworzy niepodzielnej całości, każdy współpracownik ma prawo autorskie do swojego wkładu⁵. Jeśli autor dzieła jest nieznan, prawo autorskie może realizować jego wydawca, w przypadku dzieła opublikowanego, a w przypadku utworu niepublikowanego – odpowiednia organizacja autorska. Kolejnymi osobami, oprócz autora, mogący stać się podmiotami praw autorskich są osoby, którym na podstawie ustawy, testamentu lub umowy przypadają wszystkie lub poszczególne uprawnienia prawa autorskiego i, zgodnie z ustawą o prawie autorskim, uprawnienia te mogą być przenoszone⁶.

Chorwacki ustawodawca wyróżnił specjalne rodzaje dzieł autorskich ze względu na specyfikę utworów, a mianowicie: dzieło kinematograficzne oraz dzieło autorskie powstałe w stosunku pracy lub na zamówienie⁷. Stosunki prawnautorskie dotyczące dzieł powstałych w stosunku pracy regulują w Chorwacji odpowiednie regulaminy pracy, umowy zbiorowe lub umowy o zatrudnieniu. W przypadku tego rodzaju dzieł osoba prawna lub pracodawca mają wyłączne prawo, w ramach swojej zwyczajnej działalności, w czasie do 5 lat do korzystania z dzieła

³ Por. art. 4 i art. 5.

⁴ Zgodnie z art. 8 i art. 9.

⁵ Zgodnie z art. 10, kwestie te może również określać osobna umowa zawarta pomiędzy poszczególnymi autorami.

⁶ Por. art. 12.

⁷ Za autorów ukończonego dzieła kinematograficznego uważa się autora scenariusza, reżysera, głównego autora zdjęć, a w przypadku filmu rysunkowego także głównego rysownika oraz zazwyczaj kompozytora muzyki. Poza tym inne osoby uczestniczące w powstawaniu dzieła mają prawa autorskie do swojego wkładu. Z posiadaniem praw autorskich do dzieła kinematograficznego wiąże się również wyłączne prawo do nagrywania swoich utworów, reprodukcji ich, wprowadzania do obrotu, pokazywania i emitowania poprzez fale radiowe, tłumaczenia i przetwarzania ich. Zgodnie z ustawą o prawie autorskim, stosunek pomiędzy producentem dzieła kinematograficznego i jego autorami, podobnie jak i wzajemne stosunki autorów dzieła kinematograficznego, ustala się umową zawieraną w formie pisemnej. Jeżeli producent nie ukończy dzieła kinematograficznego w terminie do 3 lat od zawarcia umowy o wydaniu dzieła lub jeżeli ukończone dzieło kinematograficzne nie znajdzie się w obiegu w terminie do 1 roku od dnia ukończenia tego dzieła, autorzy dzieła kinematograficznego mogą, zachowując prawo do rekompensaty, zażądać zerwania umowy. Por. art. 13-18.

autorskiego, które stworzył ich pracownik, bez pozwolenia pracownika – autora tego dzieła. Pracownik za wykorzystanie dzieła autorskiego powstałego w stosunku pracy uzyskuje jednak prawo do osobnej rekompensaty, zgodnie z umowami zbiorowymi lub umowami o zatrudnieniu, proporcjonalnie do wkładu, jaki miało użycie jego dzieła w powiększeniu dochodu względnie zysku lub w wykonywanie działalności i realizowanie zadań danej osoby prawnej (pracodawcy). Podkreślić należy, iż pracownik będący autorem dzieła powstałego w stosunku pracy zatrzymuje pozostałe prawa autorskie związane z tym dziełem. W myśl postanowień tej części ustawy o prawie autorskim, prawo publikowania dzieła autorskiego powstałego w stosunku pracy obejmuje prawo do jednego bibliograficznego wydania względnie prawo do jednego powielenia. Przy publikacji takiego dzieła osoba prawna lub pracodawca zobowiązana jest umieścić imię i nazwisko autora albo jego pseudonim. Jeżeli publikacja nie będzie miała miejsca w terminie przewidzianym w akcie ogólnym, w umowie zbiorowej bądź umowie o zatrudnieniu, prawo do publikacji takiego dzieła przechodzi na autora. Bez pozwolenia osoby prawnej czy pracodawcy autor może opublikować dzieło powstałe w stosunku pracy bez względu na to, czy zostało ono już wydane, w przypadku publikacji swoich dzieł zebranych. Prawo do publikowania przypada autorowi po upływie 5 lat od dnia ukończenia dzieła powstałego w stosunku pracy, chyba że aktualność dzieła ogranicza się do krótszego terminu.

Z treści chorwackiej ustawy o prawie autorskim wynika, iż prawo autorskie obejmuje uprawnienia prawnowłasnościowe, czyli tak zwane autorskie prawa majątkowe, oraz uprawnienia osobowo-prawne, to znaczy autorskie prawa osobiste⁸. W myśl postanowień art. 26 ustawy o prawie autorskim, autorskie prawa majątkowe czynią prawa autora do wykorzystania dzieła, czyli na przykład do publikacji, reprodukowania lub powielania. Podkreślić należy, że dzieło autorskie może zostać wykorzystane przez inną osobę tylko za zgodą autora, któremu omawiana ustawa gwarantuje prawo do rekompensaty za wykorzystanie dzieła⁹. Jeżeli chodzi o autorskie prawa osobiste, to czynią one prawo autora do tego, że będzie uznany i oznaczony jako twórca dzieła. Dają mu prawo do tego, że sprzeciwi się każdej deformacji, okaleczeniu lub innej zmianie dzieła oraz tego, że sprzeciwi się każdemu użytkownikowi dzieła, który naruszałby jego cześć i dobre imię. Z tego wynika również obowiązek, przypisany osobom korzystającym w jakikolwiek publiczny sposób z dzieła autorskiego, oznaczania imienia i nazwiska autora przy każdym wykorzystaniu dzieła, jeżeli autor nie chce, aby dzieło pozostało anonimowe albo było oznaczone pseudonimem¹⁰. Dzięki osobistym prawom autorskim autor może w każdym czasie wycofać z obrotu lub odkupić egzemplarze swojego wydanego

⁸ W literaturze wyróżnia się dwie koncepcje praw autorskich: dualistyczną i monistyczną. Pierwsza z nich zakłada, że prawo autorskie składa się z dwóch odrębnych praw: autorskiego prawa osobistego oraz autorskiego majątkowego. Zgodnie z tym podejściem, autorskie prawo osobiste jest niezbywalne i ściśle związane z osobą twórcy. Autorskie prawo majątkowe natomiast jest zbywalne i ograniczone w czasie. Zgodnie z koncepcją monistyczną, prawo autorskie ma charakter jednolity, chroniąc jednocześnie majątkowe i osobiste interesy autora, które są nieprzenoszalne. Szerzej zob. J. Sobczak, *Prawo autorskie*, s. 103.

⁹ Por. art. 26.

¹⁰ Por. art. 27 i art. 28.

dzieła autorskiego. Może także odmówić dalszego wykorzystywania dzieła w jakiegokolwiek formie, po tym jak uprzednio wynagrodzi szkodę właścicielowi egzemplarzy dzieła, jeżeli wykorzystanie tego dzieła może wyrządzić szkodę autor-skiemu, naukowemu lub artystycznemu dobremu imieniu, które to prawa znajdują potwierdzenie w art. 29 ustawy o prawie autorskim. Autor posiada również wyłączone prawo dotyczące udzielania zezwoleń na publikowanie, reprodukcję lub powielanie dzieła; na wprowadzanie do obrotu oryginału lub powielonych egzemplarzy dzieła (włączając ich import); przedstawianie, wykonywanie, tłumaczenie lub na korzystanie z dzieła w jakikolwiek inny sposób. W Republice Chorwacji prawo udzielania zezwoleń wyczerpuje się wraz z pierwszą sprzedażą lub wraz z jakimkolwiek innym przeniesieniem własności oryginału lub powielonych egzemplarzy dzieła autorskiego, które to zezwolenia są wydawane za pozwoleniem autora, a dotyczą oryginału lub egzemplarzy dzieła. Ustawa przewiduje jednak wykorzystanie dzieła bez zgody jego twórcy. Na terytorium Republiki Chorwacji dozwolone bez zgody autora jest na przykład wydawanie i reprodukowanie pojedynczych części dzieła literackiego, naukowego lub artystycznego w celu nauczania. To samo dotyczy przedrukowania w określonych publikacjach aktualnych artykułów, w których rozpatruje się ogólne pytania dotyczące interesu publicznego, jeżeli autor wyraźnie nie zabronił reprodukcji tych artykułów. Bez zgody autora możliwe jest również reprodukcje w gazetach i okresowych publikacjach: pojedynczych aktualnych fotografii, ilustracji, rysunków technicznych opublikowanych w innych gazetach i publikacjach okresowych. Takie wykorzystanie dzieła autorskiego jest możliwe pod warunkiem, że we wszystkich przypadkach jasno oznaczy się imię i nazwisko autora, nazwę dzieła oryginalnego oraz pochodzenie zapożyczenia. Poza tym, za tak wykorzystane dzieło autor zachowuje prawo do rekompensaty i wszystkie inne prawa wynikające z treści ustawy o prawie autorskim¹¹. Zgodnie z art. 48, bez zgody autora, a zarazem bez płacenia rekompensaty, można korzystać z dzieła literackiego lub artystycznego w celu i w formie nauczania, jeżeli przedstawienie lub wykonanie nie pociąga za sobą inkasowania należności za bilety lub innych form przyjmowania należności, a także przy okazji szkolnych uroczystości, na które wstęp jest bezpłatny. Podobną sytuacją jest publikowanie informacji o wydanych dziełach literackich, artystycznych i naukowych, w których treść tych dzieł reprodukuje się w oryginalny i skrócony sposób. Poza tym, zgodnie z prawem, bez zgody i rekompensaty można między innymi dosłownie cytować fragmenty dzieła, które w legalny sposób stało się dostępne publiczności, pod warunkiem że będzie to zgodne z dobrymi obyczajami i w miarę uzasadnione celem, który ma być osiągnięty, oraz że przy okazji cytowania oznaczy się źródło i imię autora¹².

Osobną kategorię tworzą narodowe wytwory literackie i artystyczne. Z art. 50 ustawy o prawie autorskim wynika, że za ich wykorzystanie poprzez publiczne wykonanie płaci się rekompensatę jak za publiczne wykonanie dzieł autorskich, która to rekompensata staje się dochodem Skarbu Państwa. W każdej innej formie

¹¹ Por. art. 47.

¹² Szerzej zob. art. 48.

odtworzenie narodowych literackich i artystycznych wytworów jest swobodne. Osoby, które korzystają z omawianych dzieł, zobowiązane są oznaczyć pochodzenie tych wytworów oraz powstrzymać się od niszczenia i nieodpowiedniego ich użycia.

Autor swoje prawa autorskie może realizować swobodnie lub poprzez pełnomocników, którymi mogą być: organizacja autora i inni nosiciele praw autorskich, a także inne osoby prawne specjalizujące się w realizowaniu praw autorskich, jeśli tylko uzyskały one zezwolenie Państwowego Zakładu Własności Intelektualnej i pełnomocnictwo autora. Dla zastąpienia autora przed sądami i innymi instytucjami potrzebne jest osobne pełnomocnictwo autora, którego prawo jest przedmiotem sporu. Ustawodawca zobowiązał organizatorów imprez kulturalno-artystycznych i innych użytkowników dzieł autorskich do zdobycia takiego zezwolenia na wykonywanie lub na przedstawianie dzieła w przypadkach, w których zgodnie z zarządzeniami tej ustawy, jest ono potrzebne. Także członkowie organizacji zawodowej autora bądź inne instytucje realizujące jego prawa, bez zwłoki, a najpóźniej w terminie do 15 dni od dnia wykonania czy przedstawienia, zobowiązani są dostarczyć program wykonanych lub przedstawionych dzieł i zapłacić honorarium autorskie za wykorzystanie ich dzieł. Użytkownicy dzieł autorskich zobowiązani są udzielić organizacji, która realizuje prawa autorskie, wszelkich informacji istotnych dla realizacji praw autorskich, a także umożliwić wgląd w odpowiednią dokumentację. Na każde żądanie organizacji realizującej prawa autorskie policja finansowa zobowiązana jest odpowiedzieć przez udzielenie pomocy przy wykonywaniu prac realizowania praw autorskich¹³.

Przy okazji omawiania korzystania z praw autorskich należałoby wspomnieć również o trwaniu prawa autorskiego. W Chorwacji, zgodnie z postanowieniami ustawy, autorskie prawa materialne trwają za życia autora i 70 lat po jego śmierci. W przypadku gdy prawa te przypadają wspólnie współpracownikom przy tworzeniu dzieła autorskiego, termin ten liczy się od śmierci współpracownika, który zmarł ostatni. Autorskie prawo majątkowe do dzieła nieznanego autora lub do dzieła, które zostało wydane pod pseudonimem, trwa również 70 lat, z tym że od daty wydania dzieła. Jeżeli pseudonim nie pozostawia żadnych wątpliwości co do tożsamości autora lub jeżeli autor ujawni swoją tożsamość, autorskie prawo własnościowe trwa tyle czasu, ile trwałoby, gdyby dzieło wydane było pod imieniem i nazwiskiem autora. Nosicielem autorskiego prawa majątkowego może być również osoba prawna. W tej sytuacji prawo autorskie trwa 70 lat od wydania dzieła albo 70 lat od powstania programów komputerowych. Oczywiście autorskie prawa osobiste trwają także po wygaśnięciu trwania autorskich praw majątkowych¹⁴. Prawa autorskie mogą być przedmiotem obrotu.

Tak więc prawo autora do korzystania z dzieła może się w całości lub części, za wynagrodzeniem lub bez rekompensaty, przenosić na osoby fizyczne lub

¹³ Por. art. 89-94.

¹⁴ Terminy, o których mowa, zaczynają płynąć od 1 stycznia roku, który bezpośrednio następuje po roku, w którym zmarł autor, względnie po roku, w którym dzieło zostało wydane lub powstało. Por. art. 81, art. 86, art. 88.

prawne. Jednak osoba, na którą przeniesiono to prawo, nie może go przenosić na osoby trzecie bez zgody autora, który wciąż pozostaje nosicielem tego prawa. Osoba ta nie jest również uprawniona do wnoszenia w dzieło autorskie jakichkolwiek zmian podczas korzystania z niego. Pierwszym ze sposobów przenoszenia praw autorskich przewidzianych w chorwackim prawie autorskim jest przenoszenie poprzez umowę autorską¹⁵. Umowa taka powinna być sporządzona w formie pisemnej, ponieważ – jeśli ustawa nie określa inaczej – umowa, która nie posiada formy pisemnej, nie ma skutku prawnego. W umowie autorskiej trzeba wymienić: strony umowy; nazwy dzieła autorskiego, które jest jej przedmiotem; sposób wykorzystania dzieła autorskiego; wysokość, sposób i terminy wypłacania rekompensaty, jeżeli jest ona przewidywana¹⁶. Istnienie umowy autorskiej zobowiązuje autora, podczas trwania umowy autorskiej, do powstrzymania się od działań, które przeszkadzałyby użytkownikowi w realizowaniu przeniesionego prawa autorskiego. Chorwackie prawo autorskie szczegółowo reguluje kwestie związane z poszczególnymi rodzajami umów autorskich.

Prawo publikowania dzieła autorskiego drukiem, względnie poprzez powielanie, autor przenosi na wydawcę poprzez umowę wydawniczą. To w niej wydawca zobowiązuje się do publikowania dzieła autorskiego i do oznaczenia imienia i nazwiska autora na każdym egzemplarzu dzieła. Umowa wydawnicza reguluje kwestie wypłaty wynagrodzenia i troski o pomyślne rozprowadzenie dzieła. Umową wydawniczą autor może przenieść na wydawcę także prawo tłumaczenia swojego dzieła dla jego wydawania w innych językach w Republice Chorwacji i zagranicą. W treści umowy należy zawrzeć informację o zakresie i trwaniu korzystania z praw, które autor przenosi na wydawcę, oraz o terminie, w którym wydawca zobowiązany jest do wydania dzieła. W przypadku gdy wynagrodzenia za wykorzystanie dzieła ustala się jako procent ceny detalicznej sprzedanych egzemplarzy dzieła autorskiego, umową wydawniczą trzeba określić także najniższą sumę wynagrodzenia, które wydawca jest zobowiązany wypłacić bez względu na liczbę sprzedanych egzemplarzy, a także termin spłacenia tej sumy. Przyjmuje się, że poprzez umowę wydawniczą autor przenosi na wydawcę prawo do wydania tylko jednego bibliograficznego wydania lub prawo do tylko jednego powielenia. Ustawodawca podkreśla, że rękopis lub inny oryginał dzieła autorskiego, które jest przedmiotem umowy wydawniczej, pozostaje własnością autora, a wydawca zobowiązany jest w przypadku nowych wydań dzieła autorskiego umożliwić autorowi

¹⁵ Zgodnie z art. 54 ustawy o prawie autorskim, prawa do korzystania z dzieła autor przenosi na inną osobę umowami autorskimi, którymi są m.in. umowa wydawnicza, umowa o przedstawianiu, umowa o wykonywaniu, umowa o dziele kinematograficznym, umowa o emitowaniu dzieła poprzez radio lub telewizję, umowa o narywaniu dzieła instrumentami do rejestracji dźwięku i obrazu, umowa o przeróbce (adaptacji) dzieła oraz umowa o przeniesieniu prawa do tłumaczenia dzieła.

¹⁶ Przy ustalaniu rekompensaty za wykorzystanie dzieła autorskiego bierze się pod uwagę: jakość dzieła, możliwość jego sprzedaży, korzyść materialną, którą druga z umawiających się stron osiągnie dzięki wykorzystaniu dzieła i inne warunki, które mogą potwierdzić rezultaty, jakie dzieło autorskie osiągnie w zaspokajaniu potrzeb społecznych. Ponadto, jeżeli poprzez wykorzystanie dzieła autorskiego osiągnie się przychód, który w sposób oczywisty będzie nieproporcjonalny do umówionej autorskiej rekompensaty, autor ma prawo zażądać, aby mu się wyznaczyło albo zabezpieczyło sprawiedliwy udział w przychodzie powstałym z wykorzystania jego dzieła zmianą umowy o wykorzystaniu dzieła. Por. art. 56 i art. 57.

wniesienie poprawek lub zmian dzieła, pod warunkiem że to nie powoduje zwiększenia kosztów i nie zmienia charakteru utworu. Przewidując ingerencję siły wyższej, twórcy chorwackiego prawa autorskiego zastrzegli, że w przypadku udziału tejże siły w zaginięciu dzieła autorskiego u wydawcy, już po tym jak autor sprzedał swoje dzieło wydawcy w celu opublikowania, autor ma prawo do rekompensaty, która by mu przypadła, gdyby dzieło zostało wydane. Podobnie jest wtedy, gdy z powodu siły wyższej zaginie przygotowane wydanie przed jego wprowadzeniem do obrotu, wtedy wydawca ma prawo przygotować nowe wydanie, a autorowi przypada rekompensata za zaginione wydanie, ale już nie za to samo nowe wydanie. Bardzo istotne są rozwiązania zawarte w art. 69 ustawy. Zgodnie z nimi, umowa wydawnicza wygasa wraz ze śmiercią autora przed ukończeniem dzieła autorskiego, po wyczerpaniu nakładów wszystkich uzgodnionych wydań oraz poprzez zerwanie umowy¹⁷. Z drugiej strony, jeżeli autor nie przekaze wydawcy dzieła autorskiego w uzgodnionym terminie lub jeżeli wydawca nie wyda dzieła w uzgodnionym terminie, każdy z nich może zażądać rozwiązania umowy i rekompensaty za szkodę z powodu niezrealizowania umowy, a oprócz tego autor ma prawo zatrzymać wcześniej przyjętą rekompensatę lub zażądać wypłacenia rekompensaty wcześniej uzgodnionej. Co ważne, jeżeli termin wydania dzieła nie jest ustalony umową, wydawca zobowiązany jest wydać dzieło w przykładowym terminie, najpóźniej w terminie do 1 roku od dnia przekazania rękopisu lub innego oryginału dzieła¹⁸.

Kolejnymi z wymienionych w ustawie o prawie autorskim umów są: umowa o przedstawianiu oraz umowa o wykonywaniu. Umowami tymi autor przenosi na użytkownika prawo publicznego przedstawiania lub wykonywania dzieła autorskiego, a użytkownik zobowiązuje się to dzieło przedstawić albo wykonać w określonym terminie i w określony sposób, zgodnie z warunkami określonymi w umowie. Prawo przedstawiania bądź prawo wykonywania określonego dzieła autorskiego, w odróżnieniu od prawa do publikacji, autor może w drodze umowy przenieść na większą liczbę użytkowników. W umowach tych określa się sposób wykonywania dzieła autorskiego i obszar, na którym można dzieło wykorzystać. Jeśli autor nie przekaze dzieła (rękopisu, partytury itp.) użytkownikowi w uzgodnionym terminie lub użytkownik nie przedstawi dzieła czy nie wykona w uzgodnionym terminie, każda ze stron może zażądać zerwania umowy oraz rekompensaty szkody z powodu jej niezrealizowania. Umowa taka zobowiązuje jej użytkownika do umożliwienia autorowi wglądu w przedstawianie czy wykonanie dzieła, stworzenia technicznych warunków przedstawiania względnie wykonania dzieła, które zapewnią poszanowanie autorskich praw osobistych. Powinien on również autorowi lub jego pełnomocnikowi dostarczać program i od czasu do czasu informować go o przychodach uzyskanych z przedstawiania czy wykonywania dzieła.

¹⁷ Autor może zażądać zerwania umowy wydawniczej, jeżeli wydawca po wyczerpaniu jednego wydania nie przystąpi do wydawania nowego, uzgodnionego wydania w terminie do 1 roku od dnia, kiedy autor tego zażądał.

¹⁸ Por. art. 61-71.

Wśród umów autorskich w ustawie o prawie autorskim wyróżnia się też umowę o dziele kinematograficznym, za którą uważa się umowy autorów dzieła kinematograficznego (umowa o scenariuszu, umowa o reżyserii filmowej, umowa o muzyce filmowej, umowa związana z głównym rysownikiem) oraz umowy o pojedynczych wkładach autorskich w dzieło kinematograficzne. Umową taką autorzy dzieła kinematograficznego przenoszą na wydawcę prawa rejestrowania, reprodukcji, wprowadzania do obrotu oraz publicznego przedstawiania dzieła kinematograficznego. Wydawca z kolei zobowiązany jest do tego, aby wprowadzić dzieło do obrotu i poinformować jego autorów o powstałym ruchu dzieła. Zawarte w umowie uzgodnione wcześniej honorarium za rejestrowanie dzieła kinematograficznego nie obejmuje wynagrodzenia za reprodukcję i jego publiczne przedstawianie. W okresie obowiązywania umowy o dziele kinematograficznym autorzy nie mogą prawa do rejestrowania, reprodukcji, wprowadzania do obrotu oraz publicznego przedstawiania przenieść na osobę trzecią. Jednak jeżeli wydawca, na którego autorzy przenieśli prawo rejestrowania, nie zarejestruje dzieła w terminie do 3 lat od dnia sporządzenia umowy, autorzy mogą zażądać zerwania umowy i rekompensaty szkody z powodu jej niezrealizowania. Mogą ponadto, podobnie jak w omawianych wcześniej umowach, zachować przyjętą wcześniej rekompensatę lub zażądać wypłaty rekompensaty uzgodnionej¹⁹.

Drugim przewidzianym w chorwackim prawie autorskim sposobem przenoszenia praw autorskich jest dziedziczenie. Zastosowanie tu mają normy ustawy o dziedziczeniu. Należy zaznaczyć, że osobiste prawa autorskie, które są ściśle związane z autorem, zgodnie z chorwackim prawem są chronione nawet po jego śmierci. Wtedy o poszanowanie i ochronę autorskich praw osobistych zmarłego troszcą się, jeżeli autor nie określił inaczej, jego spadkobiercy, organizacja autora, do której zmarły autor należał lub mógł należeć ze względu na rodzaj dzieła, względnie inne, specjalne osoby prawne oraz Chorwacka Akademia Nauki i Sztuki. Te same podmioty troszcą się także po ustaniu własnościowych praw autora o poszanowanie i ochronę jego autorskich praw osobistych.

Ustawa o prawie autorskim gwarantuje osobie, której prawo majątkowe lub autorskie prawo osobiste naruszono, możliwość zażądania ochrony wymienionych praw i rekompensaty szkody, którą ich naruszeniem uczyniono. W takich przypadkach sąd na żądanie oskarżyciela może nakazać wyrokiem, aby zabronić oskarżonemu dalszego naruszania prawa autorskiego lub aby przedmioty, którymi naruszono prawo autorskie zniszczyć lub przekształcić. Sąd może również orzec ogłoszenie wyroku na koszt oskarżonego. Kiedy autorowi lub innej z uprawnionych do tego osób wyda się wiarygodne, iż prawo autorskie naruszono lub że istnieje bezpośrednio niebezpieczeństwo naruszenia prawa, sąd może nakazać, aby tymczasowo usunąć lub wykluczyć z obrotu przedmioty lub środki, którymi narusza się prawo autorskie. Dotyczy to również środków służących do naruszania prawa autorskiego oraz takich, które były przyczyną naruszenia prawa autorskiego. Są również przedmioty lub środki, które mogą służyć jako dowody uczynionej prawu

¹⁹ Por. art. 77 i art. 78.

autorskiemu szkody. Inną metodą zapobiegawczą jest decyzja sądu zabraniająca kontynuowania rozpoczętych już prac, które mogłyby spowodować szkodę prawu autorskiemu lub decyzja dotycząca kontynuowania prac, którymi narusza się prawo autorskie. W specjalnych okolicznościach, na przykład jeżeli istnieje niebezpieczeństwo, że późniejsze przeprowadzanie dowodu o naruszeniu prawa autorskiego mogłoby być utrudnione lub uniemożliwione albo w przypadku zaistnienia niebezpieczeństwa powstania ciężko naprawialnej szkody, sąd ma prawo określić i inne, bardziej skuteczne środki. Autor może zażądać odpowiedniej rekompensaty za szkodę i zadośćuczynienia, a także ogłoszenia imienia i nazwiska autora. Może także zażądać w odpowiedni sposób zabronić powtarzania naruszenia przez osobę, która publicznie wykorzystuje dzieło autorskie, a podczas tego korzystania nie oznacza imienia i nazwiska twórcy. Ustawodawca zaznacza również, że prawo autorskie nie może być przedmiotem egzekucji, chociaż może nim być korzyść majątkowa, która pochodzi od dzieła autorskiego. Ochronę praw autorskich dopełniają, omawiane już wcześniej, odpowiednie przepisy kodeksu karnego.

Chorwackie prawo autorskie oprócz praw autora wyróżnia również prawa artysty-wykonawcy, prawa producentów fonogramów i organizacji nadających fale radiowe. Artysty-wykonawcy na przykład, w myśl omawianej ustawy, to osoby i artystyczne zespoły, które w sposób artystyczny przedstawiają, recytują, deklamują, śpiewają, grają, tańczą lub w inny sposób wykonują literackie, muzyczne i inne dzieła artystyczne, przez co nie naruszają praw autorskich twórcy dzieła. Co ważne, prawa autorskie artysty-wykonawcy trwają 50 lat (podobnie jak prawa producentów fonogramów) od końca roku emisji, nagrania lub wykonania. Pozostałe przepisy dotyczące tej kwestii są raczej powieleniem, przy uwzględnieniu specyfiki praw artysty wykonawcy, zarządzeń opisywanych powyżej, dlatego nie byłoby uzasadnione poświęcać im więcej miejsca. Dodać tylko należy, że inspekcyjny nadzór nad całością postanowień prawa autorskiego sprawuje Inspekcja Prawa Autorskiego i Praw Pokrewnych w Państwowym Zakładzie Własności Intelektualnej, a sama ustawa oraz odpowiednie przepisy kodeksu karnego określają odpowiednio wysokie sankcje, które powinny być adekwatne do wagi problemu praw autorskich.

Zauważyć należy, że chorwackie prawo autorskie w pełni odpowiada standardowi europejskiemu wynikającemu z dyrektyw organów wspólnotowych i konwencji. W dostatecznym stopniu zabezpiecza też ono prawa autorów.